

Jens Otto Krags tale ved møde i Udenrigspolitisk Forening

Taler

Jens Otto Krag
Medlem af Folketinget for
Socialdemokratiet

Dato

8. oktober 1968

Sted

Udenrigspolitisk Forening,
Stockholm

1 Elementerne i verdenspolitikken er ikke af statisk natur. Derfor står den internationale problemstilling heller ikke stille. den ændres stadig. Der findes tendenser til forandringer i Sovjet- unionen og i de østeuropæiske lande som denne sommers dramatiske begivenheder i Tjekkoslaviet er et overbevisende
5 eksempel på.

10 Tilsvarende tendenser gør sig gældende i USA- som det menneskelige og politiske drama omkring præsidentvalget viser os det.

15

Der sker stadige ændringer i Europas situation: Ungdomsoprøret i de europæiske hovedstæder og generalstrejken i Frankrig er symptomer på de kræfter, der bevæger sig under Vesteuropas politiske overflade. Der sker ændringer i den såkaldte tredje verden, omend lidelser og ulykker her synes at
20 være en permanent faktor af forfærdende styrke. Jeg tænker dels på krigen i Vietnam, der er en uforandret kendsgerning, medens senatorer, guvernører og partiledere kappes om magten i USA ganske som senatorerne i det gamle Rom stredes om magten, medens legionerne mødtes med døden fjernt fra Rom. Jeg tænker dels på den ufattelige katastrofe i striden mellem Nigeria og Biafra,
25 måske den mest tragiske i menneskehedens moderne historie.

30

Det er mig i øvrigt ubegribeligt, at FN' s sikkerhedsråd passivt kan være iagttager til massedøden i Nigeria / Biafra. Det kan ikke være sådan, at en alvorlig konflikt, der har så tragiske følger som kampene i Biafra, ikke kan påkalde Sikkerhedsrådets interesse og aktivitet. Det kan ikke være sådan, at kun
35 konflikter, der har direkte interesse for stormagterne, kan udløse handling fra Sikkerhedsrådet.

40

De stadige forandringer bevirker, at vort svar på den udfordring, den internationale politik stiller os overfor, ikke uændret kan være den samme, som for 10, 15 eller 20 år siden.

45

Den gang betragtedes modsætningerne mellem Sovjetunionen og den vestlige verden som det for os mest afgørende, og vi anskuede den kolde krig og frygten
50 for aggression fra Østblokken som det væsentligste element i verdenspolitikken

55 Modsætningerne mellem Øst og Vest er stadig til stede i verdenspolitikken som et væsentligt element, men vi kan ikke nøjes med en henvisning til denne modsætning som det eneste eller det væsentligste fundament for vort udenrigspolitiske syn.

60

Indtil den militære besættelse af Tjekkoslovakiet i august i år ville mange iagttagere være tilbøjelige til at betragte afspændingen som så vidt fremskreden
65 for Europas vedkommende og aggressionsfaren for at være så minimal, at man troede, helt nye muligheder tegnede sig for Europa.

De Gaulles vision om et Europa til Ural, d.v.s. et Vesteuropa og Østeuropa i samarbejde og for Vesteuropas vedkommende i aftagende afhængighed af USA, var en europæisk tanke med mange tilhængere.

Sommerens begivenheder i Tjekkoslaviet har vist, at tanken var forhastet.

80 Øst-Vest-modsætningerne er fortsat så stærke, at Sovjetunionen og dets allierede ikke tillader et medlem af Øst-blokken at vælge en udvikling mod større frihed og mere samkvem med Vesten, som i det lange løb kunne sætte spørgsmålstegn ved dets forbliven som fuldt medlem af Warszawapagten uanset det faktum, at Dubcek ikke på noget tidspunkt (mod- sat de ungarske oprørere) har så meget
85 som antydte udmeldelse af Warszawapagten.

90 Det understreger også Øst-Vest-forholdets fundamentale betydning, at USA klart nok tolererer, hvad Sovjet foretager sig inden for sit eget pagtområde. Velsagtens i tillid til, at Sovjet vil respektere USA' s handlefrihed i tilsvarende udstrækning.

Nettoresultatet af sommerens begivenheder i Tjekkoslaviet vil blive dette lands genstabilisering i konservativ kommunistisk ånd, en relativ svækkelse af
100 Østblokkens konventionelle militære styrke og en belæring om, at udviklingen mod et bedre, afspændt og samarbejdende Europa går langsomt. Hvis denne udvikling antager en karakter, der truer det kommunistiske partis »establishment« i de østeuropæiske lande – her under Sovjetunionen er der stærke kræfter, der er interesseret i at standse eller hæmme udviklingen.

110 Men herefter vil udviklingen i øvrigt gå videre. De områder, hvor de to supermagter, USA og Sovjetunionen, har fælles interesser, eksisterer stadig.

115

Vi har allerede set adskillige eksempler herpå. Lad mig nævne: Reglerne for rumfarten. Det delvise stop for prøveekspllosioner af kernevåben. Traktaten for ikke-spredning af kernevåben. Forsøget på en gensidig forståelse om tilbageholdenhed vedrørende opbygningen af et nyt forsvarssystem. Endelig de brede spørgsmål om større samhandel og udveksling af kultur og videnskab. De to supermagters største fælles interesse er at undgå indbyrdes konflikt. At også det nye Kinas eksistens øver indflydelse på deres indbyrdes forhold er givet.

125

På baggrund heraf har det stadig realistisk interesse at tale om afspænding.

130

Spørgsmålet er, om der også fortsat vil ske en afspænding af en anden karakter, som ikke beror på interessefællesskab mellem supermagterne, men som beror på at landene inden for de to magtblokke enkeltvis gør sig mindre afhængige af blokkenes ledende synspunkter, og på et eller flere områder går deres egne veje.

140 Det er, hvad Rumænien har gjort i udenrigspolitiske spørgsmål, hvad Tjekkoslaviet forsøgte på i indemigspolitiske spørgs- mål, men blev bremset i ved militær indgriben. I den vestlige verden er Frankrig det land, der stærkest har frigjort sig fra alliancens vurderinger.

145

Efter min opfattelse vil disse selvstændighedstendenser for en tid blive
150 afdæmpet. Men de vil ikke ophøre. Trangen til frihed og selvstændighed i den
østlige lejr bliver selvfølgelig ikke mindre som følge af overgrebet mod
Tjekkoslaviet, snarere bliver den stærkere og mere voldsom og ukontrolleret i
sine ytringsformer. På samme vis vil Frankrigs trang til at demonstrere
uafhængighed af den angelsaksiske verden være lige så stærk som før, selvom De
155 Gaulles talemåde om Europa til Ural er blevet devalueret.

160 Derfor skal bestræbelserne for fortsat afspænding ikke opgives. Og at svare på
situationens udfordring ved at skærpe den kolde krigs modsætninger og ved at
udløse en ny kostbar oprustningsbølge, vil omtrent være det mest forkerte svar,
der kan tænkes. Det vil ikke hjælpe Tjekkoslaviet, tværtimod få den
sovjetrussiske pansernæve til at stramme grebet. det vil ikke fremme
165 verdensudviklingen. Tværtimod sætte den tilbage.

170 I den fortsatte afspændingspolitik's tjeneste kan Europa udvise en særlig mission.
I Vesteuropa som helhed er der en voksende forståelse for, at der i Europa ved
samarbejde og integration kunne skabes et nyt økonomisk kraftcentrum, som
kunne få voksende politisk indflydelse, og som i samarbejde med USA og i
forståelse med Sovjetunionen kunne øve en afgørende mæglende indflydelse.
175 Mange vanskeligheder skal først overvindes. Først og fremmest EEC' s
(Fællesmarkedets) træghed og manglende evne til at bevise sin livskraft ved at
optage nye medlemmer.

180

I denne henseende er det ellers så livspulserende Europa ved at gå i stå.

Europæisk politisk samarbejde har i lange tider ingen reelle fremskridt gjort.

190

EFT A rummer øjensynligt ikke flere væsentlige fremskridtsmuligheder i sig.

195

Og i Fællesmarkedet træffes alle beslutninger med tiltagende vanskelighed og forsinkelse.

200

Imens gør amerikanske erhvervsvirksomheder de store amerikanske industri- og
205 handelskoncerner stadig nye erobringer på de vesteuropæiske markeder. Det er
de amerikanske selskaber i højere grad end de europæiske, der udnytter det
økonomiske fællesskabs muligheder hos de seks. Det er dem, der med den mest
moderne teknologi og forskning bag sig -udnytter den moderne foretagsledelses
muligheder i Europa og udvider sin europæiske tumleplads ved at anlægge
210 filialer på denne side Atlanten eller simpelthen ved at opkøbe europæiske
virksomheder (ofte endda finansieret med europæiske penge).

215

Men med det resultat, at det store teknologiske gab mellem USA og Europa
fortsat vokser.

220

Lidt flot kunne man sige, at mens Europa stadig befinder sig i det 20.
århundrede, er USA godt på vej ind i det 21. århundrede.

230 Det initiativ, Norden i denne situation kunne tage, er at sætte fart i sit eget samarbejde, at forsøge -uden at vente på Europa - selv at danne en økonomisk union, selv at gennemføre skridt til en nordisk økonomisk integration.

235

De opgaver, som de store europæiske lande -England, Tyskland og Frankrig ikke kan løse på egen hånd, kan et sådant økonomisk integreret Norden naturligvis heller ikke løse. Det gælder bygning af fartøjer til rumfærdsel, konstruktion af overlydsfly og opbygningen af datamaskineindustrier af den art, der mellem 240 1970 og 1980 bliver verdens tredje storindustri ved siden af bil- og olieindustrien. Hertil kræves et integreret Europa. Indtil det er skabt, vil USA dominere og USA' s dominans være tiltagende.

245

Men et økonomisk integreret Norden kan udrette en del.

250

På europæisk plan vil dette Norden, som allerede antydnet, være en selvstændig magtfaktor, der kan presse på udviklingen og stadig søge den europæiske integration udvidet og tilført ny dynamik.

255

260 For sig selv og på sit eget område vil man i Norden se samarbejds mulighederne folde sig ud. På lidt længere sigt er undervisning (af voksne) og forskning af enorm betydning. Det er på sit undervisningssystem, sin statsstøttede forskning og på den heraf udsprungne iderigdom, opfindelsesmængde,

265 organisationseffektivitet og virksomhedsledelse, at USA bygger sin overlegenhed over Europa.

270 Netop på disse områder kan Norden gennem samarbejde og specialisering nå væsentlig videre end de nordiske lande hver for sig. Måske er vi allerede med Sverige klart i spidsen længere fremme end andre europæiske lande i gennemsnit. Ved at integrere og sammenlægge erfaringerne kan vi nå videre.

275

Hver gang en samarbejdsopgave er løst, vil nye melde sig. Kataloget over dem vil være uendeligt. Det vil omfatte fælles landbrugs- og fiskeripolitik, vej- og 280 broprojekter, olie- og gas- udviklingen, ulandshjælp, boligbyggeri o.s.v. Uanset hvorledes de europæiske opgaver siden løses (hvis de bliver løst), vil Norden være bedre og stærkere stillet gennem integrationen - end uden.

285

Det er af afgørende betydning, at den nordiske integration ikke vanskeliggør eller sinker de deltagende landes indtræden i det udvidede fællesmarked, når der foreligger mulighed herfor.

290

Det er afgørende, at landene i fællesskab fører en økonomisk politik, der 295 fremmer produktionens vækst under stabile vilkår og dermed forbedrer levestandarden, gør fuld beskæftigelse til en selvfølge og udbygger den sociale velfærd.

300

Intet land kan gennemføre en stærk industriel og teknisk udvikling uden voksende sociale spændinger som arbejdsløshed, store økonomiske uligheder og social utryghed medfører.

Denne side af fremtidens politik er lige så betydningsfuld som udbygningen af selve samarbejdet og som undervisning og forskning.

Ad disse veje kan Norden yde et selvstændigt bidrag til Europas og dermed til hele den civiliserede verdens fremtid.

Jeg tror, at Norden ved at gå i spidsen vil tilføre Europa ny inspiration.

Man skal selvfølgelig ikke overvurdere, hvad Norden ad denne vej kunne udrette for Europa, men heller ikke undervurdere det. I London og i de øvrige EFTA-hovedstæder vil man være meget stærkt interesseret i, hvad der sker i EFTA' s økonomisk mest levende og mest købekraftige område: Danmark, Norge, Sverige og Finland.

Det samme vil man være i Fællesmarkedet og ikke mindst i Bonn, der ser det skandinaviske område som een af deres største kunder.

340

Et kraftigt nordisk initiativ vil ikke med et slag skabe nyt forår for europæisk integration og samarbejde. Men det vil gøre indtryk.

345

Men også på et andet område vil Norden være forbillede.

350

Meget tyder på, at både Europa og USA i 70'erne går ind i en ny udvikling, hvor samfundets indre kvalitet, dets evne til at løse sociale og strukturelle problemer og herunder generationsskiftets problem spiller en større rolle.

355

360

Både Kennedy, McCarthy-bevægelsen i USA og ungdomsoprøret i Vesteuropa, såvel som den tjekkoslovakiske omvæltning, der blev stoppet med rå magt, tyder i denne retning.

365

Her bør Norden kunne vise, hvorledes man skaber sociale fremskridt, større lighed i den økonomiske fordeling, løser boligproblemet, så også unge kan få en god bolig, løser universitets- og lærlingeproblemerne, skaber demokrati på arbejdspladsen og simpelthen betragter arbejdsløshed og lavtlønsproblemer som sociale ondt, der ikke kan tolereres.

370

Tags

375

Politisk tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/norden-og-europa>